

A bírálóbizottság értékelése

A Molnár Antal által benyújtott akadémiai értekezés több évtizedes szisztematikus kutatás eredménye. Az elkészített doktori mű tovább gazdagítja, bővíti a disszerens eddigi eredményeit, koncepcióját. A felhasznált nagy mennyiségű hazai és külföldi levéltári anyag kurrens nemzetközi szakirodalomba ágyazott igényes felhasználása a hódoltság jellegével, működésével kapcsolatban új szempontokat érvényesít, új ismeretanyagot tár fel, azokat új dimenzióba helyezi és koherens logikai egységbe foglalja.

Tisztázza az oszmán-keresztény kondomínium, a kettős fennhatóság tárgyalásához és megértéséhez nélkülözhetetlen fogalmakat a kérdéskör hazai és nemzetközi szakirodalmi bázisán. A széleskörű historiográfiai vizsgálat során tudatos célkitűzéseket fogalmaz meg: az oszmanisztika e tárgykörben írt műveinek kritikai elemzését, a Salamon Ferenc és Szakály Ferenc által írásba foglalt tézis bizonyítását, illetve az ezzel szemben argumentált vélemények cáfolatát. Igazolja a kondomínium specialitását, ezzel erős koherenciát és stabil szempontrendszert biztosít a dolgozat egészének.

Az Oszmán Birodalom európai határszakaszainak áttekintése során a különleges elemeket vizsgálta, a valós hatalmi helyzetekre helyezte a hangsúlyt, így képes volt azt differenciáltan bemutatni. Molnár tézise szerint a katolikus intézmények hatásának ismeretében alaposabban lehet megérteni a Magyar Királyságnak az Oszmán Birodalomhoz csatolt területeit. Vizsgálta a Magyar Királyság egyházi intézményeinek jelenlétét a hódolt Magyarországon: a hódoltsági missziók két alapintézményét, a ferences és a jezsuita rendet, valamint egyházmegyei bontásban a magyar katolikus egyházi intézményrendszer kialakulását. Bemutatta a horvátországi egyházi struktúra hasonló tényezőit, a Magyar és a Horvát királyság területi, etnikai és politikai változásaival összefüggésben.

A disszertáció mindhárom nagy fejezetében tudományosan új megállapítás született, amelyet a széleskörű hazai és nemzetközi szakirodalom mellett a saját forrásfeltárás és –feldolgozás eredményeire épített:

- a magyar történetírás korábban felvetett tézisé: a magyar uralom intézményes jelenlétét az Oszmán hódoltság területén meggyőzően bizonyította,
- a horvátországi oszmán határvidék, különösen Szlavónia térségében, szintén mutat a magyar hódoltsághoz hasonló jelenségeket, ámde a disszertáció bizonyítja, hogy itt kettős uralomról nem lehet szó,
- a magyar egyházszervezet hódoltsági jelenlétét, az egyházadók beszerzésének módját, ennek intézményi hátterét (vikárius rendszert) alaposan tárgyalta és meggyőzően mutatta be.

A disszertáció mindvégig egységes, logikus, megfelelően argumentált és problémacentrikus. Jó érzékkel megfogalmazott kérdésekre reflektál, ebből adódóan didaktikus, a fontosabb terminusokat kielégítően megmagyarázza. Mikro-, mezo- és makrotörténeti megközelítéseivel egymással összefüggésben mutatja be a témakör egyedi és általános jellegzetességeit. Az elemzéseket kiválóan megtervezett és igényesen kivitelezett térképek segítik, amelyek nagyban hozzájárulnak a Kárpát-medence és az északnyugati Balkán bonyolult vallási összetételének áttekintéséhez.